

RESSENYA A LAIA DE AHUMADA, *EULÀLIA DURAN I GRAU. CONVERSES ÍNTIMES*. CERVERA, MUSEU COMARCAL DE CERVERA, 2017, 94 pp. ISBN 978-84-938838-5-0.

REVIEW LAIA DE AHUMADA, *EULÀLIA DURAN I GRAU. CONVERSES ÍNTIMES*. CERVERA, MUSEU COMARCAL DE CERVERA, 2017, 94 pp. ISBN 978-84-938838-5-0.

JOAN REQUESENS PIQUER
jreques.piq@gmail.com

*Societat Verdaguer
Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona*

Aquestes són les dades bibliogràfiques mínimes i la ressenya podem començar-la per la fredor, o temperatura neutra del paper i la tinta. La «Presentació» (p. 3-4) signada per Carme Bergés Saura, Directora del Museu de Cervera. El «Pròleg» (p. 5-7), per l'autora del llibre, signat a Barcelona el gener d'aquest any 2017. La «Introducció» (p. 9-16), per Maria Toldrà, signada en aquest cas a Capellades. I entre les pàgines 17 i 82, les VIII seccions, o capítols si sembla bé, en què s'edita la segona part del títol, *Converses íntimes*. A continuació una «Breu ressenya biogràfica» (p. 85-87) en què són assenyalades 31 dates, des del naixement de la Dra. Eulàlia Duran el 1934, fins a la concessió

de la Creu de Sant Jordi per la Generalitat de Catalunya el 2006. «Bibliografia relacionada amb la conversa» (p. 88-89) amb tretze referències. I, finalment, «Bibliografia selecta d'Eulàlia Duran» (p. 90-94), una selecció de llibres, articles i altres menes de textos que n'aplega 75. Afegim-hi les il·lustracions, això és, 36 imatges fotogràfiques tretes del fons familiar.

Fins aquí el que he considerat com la fredor de les dades mínimes, però encara no hi són totes perquè s'ha de tenir present que el llibre és el número 4 de la col·lecció «Monografies del Museu» i, amb aquesta dada l'esmentada temperatura comença de pujar. Així, la «Presentació» l'encapçala una frase de la bonaerense Elizabeth Jelin, sociòloga per la Universitat de Buenos Aires i doctorada a la Universitat americana de Texas, que diu: «Lo que el pasado deja son huellas, en sí mismas no constituyen “memoria” a menos que sean evocadas en un marco que les dé sentido». Aquest és el lema i aquesta és la direcció impresa per Carme Bergés en endagar la col·lecció perquè les mirades a la ciutat i el seu passat «proporcionen una pluralitat d'històries que esdevenen més veraces i potents que els “gran relats”» (p. 4), en la mesura, evidentment, que l'amplària d'aquests obliga a la generalització per damunt de les vides dels vilatants que van a peu. I C. Bergés celebra presentar aquest llibre perquè, de més a més, afegeix al contingut dels números anteriors una raó particular que explano tot seguit.

La protagonista del volum és, com es diu, la Dra. Eulàlia Duran. Nasqué a Barcelona, filla de l'historiador i arxiver Agustí Duran i Sanpere que havia vingut al món a Cervera, a la «casa senyorial del carrer Major» (p. 40), l'avui Museu Comarcal de Cervera per adquisició que en féu la Paeria el 1988 més la donació feta per ella de tota la documentació que contenia, més la biblioteca paterna el 2015 i encara un suport econòmic per a poder-ne endegar la catalogació. És a dir, part de la memòria cerverina es recupera en aquestes pàgines amb tot el que conta la «darrera propietària de la Casa Duran [...] i, per tant, còmplice i corresponsable que la ciutat de Cervera disposi, actualment, d'un equipament de primer ordre obert al públic» (p. 3). Tot perquè al capdavant «la casa va quedar buida, i ningú no se n'ocupava. És el que hauria volgut el meu pare» (p. 52).

Laia de Ahumada, conversa rera conversa, ha aconseguit que aparagués, de l'entrevistada, no solament «el seu fer cordial i amable, amb la seva saviesa, humanitat, erudició i entusiasme» (p. 5), sinó també visualitzar una frase que prové d'una carta d'Hermínia Grau, la mare, escrita el remot any de 1950: «Procura d'anar extenent la corrent de simpaties que despertes i que et retorna amb escriu». El lector ho descobreix de pàgina en pàgina, des de la seva feina de redactora a l'Enciclopèdia Catalana fins a la densa i extensa com a professora universitària. Unes descobertes de fets i obres que mostren al darrere, veladament a voltes i transparent unes altres, les capacitats i qualitats esmentades que els fan molt més entenedors que no pas les escarides ratlles a les solapes dels llibres o les biografies d'ocasió burocràtica. Aquest és, des del principi fins al final, l'encert extraordinari de l'autora, un haver contribuït a obrir una finestra perquè s'envolessin les raons i els sentiments íntims que fan pujar de preu una vida dedicada a la història, a la literatura i a l'ensenyament superior. En aquestes pàgines no s'acumulen dades ni xifres de les seves investigacions i docència, sinó vida.

Es tracta, de fet, d'una vida en què el gruix dels anys fàcilment amaga les arrels sustentadores de l'activitat desplegada. En aquestes converses hi ha la confessió de les dificultats i de l'esforç per avançar. Clarícies íntimes que il·luminen la feina de la vida i que també, em sembla, ofereixen una lliçó tan preuada com les impartides a l'aula universitària.

La família Duran i Grau fou dispersada per la guerra en esclatar el 1936. Ella, la filla tercera i la petita, és confiada a una família de Langenthal, a Suïssa, acollidora de nens refugiats. Té quatre anys i creix durant el 1938 amb els tres vailets de la casa. «Jo m'ho passava molt bé [...] Vaig aprendre l'alemany-suís, però vaig perdre totalment el català: només parlava suís» (p. 21-23). En arribar el 1939 és duta a París al costat de la seva mare malata, de clínica en clínica, totes dues soles, «allò va ser un drama, perquè no ens enteníem. Primer ens parlàvem a base de gesticulacions i després vaig aprendre una mica de francès: vaig fer una barreja d'alemany i francès per entendre'ns» (p. 23). L'octubre del 1939 retorna a Barcelona, i «no m'entenia amb les meves germanes: elles parlaven el suís de Zuric i jo el de Berna! I a més, en ser més grans, elles havien conservat el català i jo no» (p. 25).

Així de sorprenent és la història, i si hom pensa que li valgué un lleuger enfilat i cusir a l'hora de traduir, uns anys després, l'obra de Pierre Vilar, *La Catalogne dans l'Espagne moderne: recherches sur les fondaments économiques des structures nationales*, descobrirà la necessitat de viatges per a trobar-se amb l'autor i passar-hi hores de feina i, per torna, com que «no hi havia encara una normativa sobre el català especialitzat, econòmic o geogràfic, havia d'acudir als catedràtics per establir una manera de traduir-ho, ja que no m'ho podia inventar» (p. 55).

No seré el primer en evidenciar que la destresa de Laia de Ahumada per estirar del fil biogràfic de la Dra. Eulàlia Duran és la clau per desamagar les arrels d'on ha emergit la seva obra, per poder confirmar que, efectivament, la comprensió entre qui pregunta i qui respon permet entrar en un espai personalíssim, però de retruc ens mena a l'espai social i polític, cultural i religiós d'una època. Així és amb totes les lletres. El lector sorprèn la vida de Cervera en els anys de la infantesa i la joventut. Percep la incertesa: poder omplir el plat a taula o no durant la postguerra i haver d'esperar que l'alcalde de Barcelona intercedís per evitar que el pare entrés a presó cada volta que Franco venia a la ciutat, un pare viu, l'únic de la colla que amb ell foren jutjats i afusellats. I estudiar carrera universitària per lliure amb la torna afegida que «aleshores t'havies d'examinar de totes les assignatures en dos dies, i entremig tenies la gimnàstica, que aleshores n'hi havia, a la universitat. Va ser dur» (p. 37).

Converses que no deixen gairebé res desat al calaix. Parlant parlant apareix la història de les relacions familiars des del record dels parents més grans de Cervera fins als anys de matrimoni amb Max Cahner; la religió amb un recorregut d'oscil·lació i destriament entre la institució i el fet de creure; la política des del fosc franquisme a la situació actual vista amb ulls d'historiadora: totes les solucions d'encaix amb Espanya «ja s'han provat i no funcionen» (p. 64). I les pàgines, lector d'aquestes, en què Eulàlia Duran parla dels seus mestres. Una galeria de personatges que, amb els mots que els dedica, t'ofereix una altra lliçó d'aquest llibre. El seu pare, el primer i profundament admirat. Pierre

Vilar que, quan treballava a l'Arxiu Històric de la ciutat de Barcelona «viví a casa dels meus pares» i solia dir que, a més a més del seu fill Joan, «tenia dues filles adoptives: jo i la Núria Sales –la filla de Joan Sales–, que vivia a París» (p. 69). P. Vilar, el mestre que «em va canviar bastant els conceptes de la història, del perquè servia i de com s'havia d'enfocar», el qui va dirigir-li la tesi doctoral, «sí, i va ser el responsable que la fes dels Països Catalans» (p. 70), sobre les Germanies als tres territoris on les revoltes hi eren pels seus problemes particulars i no pas pels del territori veí. El mestre Jaume Vicens i Vives quan en la inauguració de la Facultat d'Econòmiques féu una lliçó sobre els anys finals del s. XV i primers del XVI: «va ser una classe fantàstica [...] i vaig quedar tan meravellada d'aquella sola classe que em vaig dir: "Jo em vull dedicar a aquesta època!" [...] En Vicens tenia genialitats, perquè d'una simple estadística et deia tot el que podies deduir. Em va ensenyar el mètode i això és el que vaig aprendre d'ell» (p. 71). Mestres a les aules universitàries i també els de fora, els de qui aprens pel camí. El pare jesuïta Miquel Batllori del qual ha estat la responsable d'editar l'obra completa, edició feta per l'amic Eliseu Climent a València. I Joan Fuster, l'amic i mestre «que veia l'època, coneixia els personatges, eren humans, de carn i ossos, se'ls imaginava i els entenia per dins, els donava vida, et donava la humanitat i l'humor» (p. 71-72). I Martí de Riquer, Joaquim Molas, altres i els deixebles... molts, respectats i fins admirats: «de molts alumnes n'he après molt perquè ho fan millor que no ho he sabut fer jo. L'aspecte filològic l'he après dels alumnes, no dels mestres, perquè no l'he estudiat mai i és una visió diferent...» (p. 81).

El fet de ressenyar aquestes converses amaga un perill: cap dels records consignats és música en to menor, al contrari, tot hi és en to major i et tempta a comunicar al lector un i cent aspectes de gruix, com fer un llistat de la gent que hi és present, o no passar per alt allò a què aspirà un dia: ésser del Cos d'Arxivers i que no fou possible per una fractura dels dos turmells, o no poder accedir al Cos de Bibliotecaris, «però aquesta vegada perquè em van fer boicot» (p. 74). Ressenyar... Però no pot ser. Eulàlia de Ahumada ha sabut fer parlar i Eulàlia Durant s'ha deixat portar per l'emoció i el passat acolorit a voltes i també en blanc i negre quan ha calgut rememorar fets punyents. A nosaltres ens toca aprendre'n l'ensenyament gaudint de la lectura. Al ressenyador li correspon, ja, d'assenyalar que el llibre mereix de ser llegit i no dubtar pas a l'hora de recomanar-lo. Val la pena trobar l'escalfor d'una vida intensa darrere del currículum acadèmic de la Dra. Eulàlia Duran.

Parla, doncs, la catedràtica de Literatura Catalana Contemporània: «Cada vegada que es mira un text s'ha de fer des d'una nova perspectiva, i això ho fa la vida: en un moment estàs sensibilitzada per unes coses i te'l mires amb uns ulls i un altre moment amb uns altres, per això cada generació ha de fer la seva lectura dels mateixos textos, perquè el pòsit que tens tu l'aboques en la interpretació del text i el veus diferent» (p. 80)... Ara tenim aquest: *Eulàlia Duran i Grau. Converses íntimes*. Un text de vida. Una nova perspectiva.